

EĞİTİMDE PROGRAM ARAŞTIRMALARI

Doç. Dr. Fatma Varış
Eğitim-Öğretim Bilimleri
Kürsüsü Öğretim Üyesi

Eğitim programlarını geliştirme faaliyetlerinin, sağlıklı bir teoriye dayanması ve toplumların hayatıyetiyle yakından ilişkisi olan tercih ve seçme süreçlerinin, amaç, muhteva ve metod yönlerinden yeterli bir şekilde ele alınması gerekir.

Bu yazımızda eğitim programlarının "nasıl" geliştirileceğine değinilmektedir. Bu sorun önemlidir. Zira bugüne değin ilk öğretim kademesinde program geliştirme faaliyetleri daha çok Pedagojik bir çaba, orta öğretimde konu uzmanı öğretmenlerin konulara atfedilen değerlere dayanan tartışmaları şeklinde görünmüş, her iki halde de amaçlar teorik kalmış, programın muhteva metod ve değerlendirme gibi unsurları arasında dayanışma kurulamamıştır. Ders muhtevası, program geliştirme yönünden üzerinde durulması gereken bir konu sayılmamıştır. Ötedenberi üniversal olarak tesbit edilmiş olan ders konuları, program geliştirme sürecinde hazır malzeme sayılmıştır. Bu durum, kezâ, amaçlara göre muhteva seçim ve organizasyonunu imkânsız hale getirmiştir.

İçinde yaşadığımız toplumun ihtiyaçlarından çok spekülâtif düşünce mahsulü olan amaçlar, konu uzmanlarının pazarlık ve çekişmesi sonucu tesbit edilen dersler, valiliklere gönderilen vadeli tamimlerle uygulanmak istenen program yenilikleri (1), sorunu boşlukta bırakmaktan başka bir işe yaramamıştır. Bu gün programların geliştirilmesinde tutulan yol eğitim kurumlarının işleyişine etki yapmakta ve sistemin geçerliğini doğrudan doğruya tayin etmektedir. Bu yol, sürekli ve kapsamlı çaba ve hepsinden önemlisi sistematik ve bilimsel bir yaklaşım gerektirmektedir.

---

(1) 1969 yılında orta okul Sosyal Bilgiler programı, illere böyle bir genelge ile gönderilmiştir.

I – Temel ve Uygulamalı Araştırmalar ve Program Geliştirme :

Program geliştirme bir araştırma sürecidir. Bu araştırma sürecini daha iyi anlayabilmek için, başlangıçta iki tür araştırma arasındaki farkları açıklamak gerekir. Bunlardan biri, gelişmenin meydana geldiği koşullar hakkında bilgi üreten veya yenileyen temel araştırmalar, diğeri ise uygulamaya yönelen uygulamalı araştırmalardır. Temel araştırmalar, gelişen bilgi sistemine bilgi katmayı, uygulamalı araştırmalar ise, toplum yaşayışında duyulan ihtiyaçları bilimsel yolla karşılamayı amaç edinir. Çeşitli alanlarda, temel araştırmalar yoluyla gelişen bilgi, uygulamalı araştırmalar yoluyla günlük hayatı etkileyen maddelerin ve araçların icadına yol açmıştır. Temel araştırmalar teknolojik araştırmalara zemin hazırlamış, sonuç olarak günümüzde dünyayı olumlu ve olumsuz yönlerden etkileyen gelişmeler meydana gelmiştir. Günümüzde çoğu alanlarda uygulamalı disiplinler, temel araştırmalarla üretilen bilgi oranında gelişebilmektedir.

Bunun karşıtı da doğrudur. Uygulamalı araştırmalar temel araştırmaları teşvik etmektedir. Bu iki tip araştırma hernekadar karşılıklı uyarıcı olmakta ise de, genellikle, uygulamalı araştırmalar temel araştırmaları izlemektedir.

Örneğin tıp alanında yapılan temel araştırmalar, çeşitli ihtisas alanlarında uygulamalı araştırmalara sevketmiş ve bu alanda iki tip araştırma arasında kurulan aktif ilişkiler, alanda ilerlemelere yol açmıştır.

Eğitimde gelişmeler farklı bir seyir izlemiştir. Gerek insan davranışlarını, gerekse eğitimin çeşitli alanlarla ilişkilerini araştıran çabalar, modern eğitim uygulamalarını izlemiştir. Çağlar boyunca tesadüfi olarak görülen ve daha çok kişisel ve yersel çerçeve içinde kalan bu tip okul uygulamalarının, kitlelerin eğitiminin söz konusu olduğu günümüzde, bütün sistem için geçerli ilkeler getirmeyişi normal sayılmalıdır.

Eğitimde temel ve uygulamalı araştırmaların gelişmesiyle örgün eğitim süreçlerinin önemli surette gelişeceğini öne sürmek hiç de kehanet olmaz. Aslında, memleketimizde eğitim faaliyetlerinin bir bütün halinde tutarlı, sıhhatli bir şekilde gelişmesine mesnet teşkil edecek bu tip araştırmalara yer verilmesi ve sistemin bu araştırmaların getireceği bulgulara göre geliştirilmesi tek çıkar yol olarak görünmektedir.

Aynı gerçeği eğitimde bir ihtisas alanı olarak belirlenen eğitim programları için de tekrarlamak mümkündür. Eğitim programlarının geliştirilmesinde metodoloji konusuna girmeden önce, bu alanda temel ve uygulamalı araştırmalar arasındaki farkı sinoptik olarak görelim:

Temel Araştırmada

- 1 - Araştırma eğitim programı hakkındadır ve amaç memleketimiz için uygulama alanı bulacak gerçeği bulmaktır. Bir kurumun toplumsal fonksiyonunu tesbit ederek diğer fonksiyonların da ışığında bir program teorisi geliştirmek bu kategoriye girer.
- 2 - Araştırma bir fert yada bir ekip tarafından yapılır. Durumu kontrol edebilmek için değişkenler mümkün mertebe azaltılır.
- 3 - Araştırmacı bulur öğretmen bu bulguları uygular.
- 4 - Araştırmacı problemleri objektif bir şekilde ele alır. Bunun için problemin dışında kalır.
- 5 - Projenin ana çizgilerine sadık kalınır.
- 6 - Sonuçlar, okuyanları ve ilgilenenleri etkiler. Örneğin: Orijinal bir muhteva düzeni tüm uygulayıcıları ilgilendirmiyebilir.
- 7 - Çoğu zaman araştırmanın tamamlanmasıyla sonuçların kullanılması arasındaki zaman uzundur.

Uygulamalı Araştırmada

- 1 - Araştırma eğitim programının bizzat kendisidir. Bir programın değerlendirilmesi, ya da bir kurum için program geliştirme bu kategoriye girer.
- 2 - Araştırmaya bütün ilgililerin katılması esastır. Amaç okul çalışmalarını daha yeterli hale getirmek, bireyin başkalarına ve kendisine yardımını sağlamaktır. Uygulamaların ancak bu şekilde gelişebileceği düşünülür.
- 3 - Öğretmen kendi katıldığı araştırma sonuçlarını kendisi bulur.
- 4 - Uygulamalı araştırmalara katılanlar problemleri ve bu problemlerin çözümü için geçirilen aşamaları bizzat yaşarlar ve özümlerler.
- 5 - Araştırma ilerledikçe ana çizgilerde değişiklik yapmak gerekebilir.
- 6 - Sonuçlar araştırmaya katılan bütün bireyleri etkiler.
- 7 - Teorinin uygulamaya geçişi uzun zaman almaz.

Yukarıdaki kısa karşılaştırma, eğitim programlarında iki ayrı tip araştırmanın yerini işaretlemektedir. Bu noktada program araştırmalarına daha spesifik olarak inmek mümkün olacaktır.

II – Eğitimde Program Araştırmalarında Aşamalar :

Bu alandaki araştırmaların mahiyetini anlayabilmek için en iyi yol, araştırma aşamalarının bu alandaki görünüşünü izlemektir. Bu suretle, bir taraftan program araştırmaları ile diğer alanlarda yapılan araştırmalar arasında paralellik kurulacak ve aynı zamanda da program araştırmaları, mahiyet itibariyle açıklanmış olacaktır.

i) *Problemin Teşhisi ve Tesbiti:*

Bu aşamada, genel olarak, eğitim süreçlerinde problematik olan hususların saptanması söz konusudur (2). Bu safhada, uygulamalar sırasında ve uzun etüdler sonunda, problemin bir şekil almasına çalışılır. Örneğin, konuların birleştirilmesi gereği, ya da bazı programlarda ayrıntılara yer verilmesi sorunu önce problem olarak ele alınmalıdır.

ii) *Problemin Çözümü:*

Bu aşamada yeterli bir şekilde formüle edilen problemin, deneysel yoldan çözümüne girilir. Aslında program araştırmalarında problemin çözümü için uygulanan metodoloji, problemlerin tesbiti alanındaki çalışmalara oranla daha fazla ilerlemiş bulunmaktadır. Bu gün, evrenin saptanması, örneklem alma, araç geliştirme, operasyon ve analiz çalışmaları bu tip araştırmalarda başarıyla uygulanmaktadır.

iii) *Sonuç Alma:*

Yeterli bir şekilde teşhis edilmiş olan bir problemin çözümünde uygulanacak metodoloji güvenilir sonuçlara götürebilecektir.

Yukarıda değinilen üç aşama temel yada uygulamalı bütün araştırmalar için söz konusudur. Programa ilişkin araştırmaların ise ayırdedici iki özelliği vardır.

1 – Program araştırmaları, insan davranışını etkileyen koşulları sistematik olarak inceler.

Bu incelemelerde, insan davranışına ilişkin temel bilimler, psikoloji, Antropoloji, Sosyoloji vb. bilimlerle ilgi kurulur. Eğitim programları ala-

(2) Bruner, 1969 yılında Rohovot kongresinde, şaşkınlık (puzzle) sıkıntı (Trouble) ve problem arasındaki farka değinmiş problem'in yapıcı bir anlam taşıdığına işaret etmiştir.

nındaki araştırmaların, öğrencinin okuldaki davranışlarını etkileyecek koşulları ele alması öncelik taşımakla beraber, okul dışı koşulların da incelenmesi, meseleye bütünlük kazandırması yönünden önemlidir. Bu açıdan ele alındığında, eğitim programları alanında araştırma yapanların, davranış bilimlerinde de yetişmeleri gereği ortaya çıkar. İnsan davranışına etkin koşulları inceleyen bu tip araştırmalar, daha çok, temel araştırma niteliğindedirler. Problemin tesbitinde bu araştırmaların bulgularından faydalanılır. (3)

2 - Program araştırmaları, öğrencide arzu edilen davranışları geliştirmek için okulda sağlanacak koşulların araştırılmasını gerektirir.

Böyle bir araştırma:

- . Alana ilişkin ön bilgilerin toplanmasını,
- . Öğrencilerin grup içindeki davranışlarının incelenmesini,
- . Ünitelerin geliştirilmesini,
- . Mevcut programın analizini,
- . Çevre koşullarının sistematik bir şekilde incelenmesini,

gerekli kılar. Bu inceleme sırasında araştırıcı, programların gelişmesine ihtiyaç olup olmadığını, bu gelişmenin nasıl ele alınacağını inceler ve inceleme için gerekli becerileri ve koşulları saptar.

Program araştırmalarında, birinci paragrafta açıklanan teorik yön ile ikinci paragrafta açıklanan teknik yönler arasında bağıntı kurmak esastır. Program geliştirmeyi sistematik bir teoriye dayandırabilmek için insan davranışları hakkında teorik bilgi yanında çağdaş dünyanın okul ve toplumdan beklentileri de araştırılmalıdır. (4)

III - Program Araştırmalarını Engelleyen Başlıca Güçlükler :

Memleketimizde üzerinde dikkatle durulması gereken bir program krizi mevcuttur. İdeal olarak çeşitli okul kademeleri arasında bir bağlantı kurulması gerekirken, bazan, aynı okulun çeşitli sınıfları arasında kopukluk bulunması, program çalışmalarının, ders çizelgesi seviyesinde ele alınması, ders ilâve yada çıkarılması yaparak kezâ bir derse konular ekleyerek program sorunlarına çare aranması, yüksek öğretimde programların kurumların niteliğinden çok, mevcut öğretim kadrosuna göre düzenlenmesi bu krizin birkaç belirtisidir. Bu engelleyici güçlükleri şöyle sıralamak mümkündür:

i) Eğitim Programının tanımlanmasında birliğe ihtiyaç vardır :

Eğitim programı ne amaçlar, dersler ve konular listesidir, nede öğretmenin eline verilen ve uyması istenen basılı bir kitaptır. Eğitim programı kavramı, belli bir taksanomi içinde düzenlenen amaçları, bu amaçların dile

(3) Corey, Stephen, Helping Other Peoples Change, Columbus, O.S. Univ.Press, 1963

(4) Miles, M. B, Innovation in Education, N. Y. T. C. Columbia Univ. 1964

getirdiği davranışların gerçekleşmesi için gerekli muhtevayı, uygulamada kullanılan metodları, değerlendirmeyi, amaçları destekleyen kol faaliyetlerini ve ders dışı faaliyetleri kapsar. Bir açıdan kavramları diğer bir açıdan ise eylemi, bizzat uygulamaları ilgilendirir.

Bu kavramda bütünlük esastır. Eğitim programını, özel metodoloji ile özdeş görüp, parça parça disiplinler halinde ele almak program bütünlüğünü bozar. Millî Eğitimimizin programlarda karşılaştığı en büyük güçlük bu parça bohçası anlayışından gelmektedir.

ii) İkinci güçlük eğitim programları konusunda herkesin meseleyi bildiğine kani olup, problemleri etüd etmeden çözüme gitmek istemesinden doğmaktadır. Oysa problemin teşhisi ve formüle edilmesi önemlidir. Metodolojinin gerektirdiği anatlilik, çalışmaların ön etüdlar sırasında ele alınabilmesi için problemler konusunda peşin hükümlere saplanmamak gerekir.

iii) Diğer bir güçlük programlarda yer alan ders konularının her defasında programa hazır elbise gibi giydirilmelerinden doğmaktadır. Bu derslerin zaman olarak değerlerinde oldukça geleneksel davranılmakta, bilimlerin gelişmesiyle ortaya çıkan yeni tasnifler, kategoriler ve fonksiyonlar göz önünde bulundurulmamaktadır. Aynı eskime, programlarda ön şartlar ve disiplinler arası ilişkiler bahsinde de görülmektedir.

iv) Belli bir kademe için ele alınan program revizyonlarında merkeziyetçi tutum ters işlemekte, merkezde masa başında plânlanan birleştirmeler illere tamimlerle duyurulmaktadır. Oysa;

- . Yeni muhteva düzeni,
- . Buna göre geliştirilen basılı materyaller,
- . Öğretmenlerin bu gelişmelere karşı tepkileri,
- . Uygulamaya geçiş ve değerlendirme, vb: faaliyetler, devamlı, kapsamlı ve bütünlüğü olan bir proje niteliği arzetmelidir.

v) Millî Eğitimimizde Programların:

- a - Pratik bir yaklaşımını
  - b - İnceleme ve araştırmaya dayanarak mı
  - c - Yoksa baskı gruplarının isteklerine göre mi düzenleneceği
- hususunun açık olarak kararlaştırılması gerekir. Bu gün merkez teşkilâtındaki yaklaşımın genel olarak, pratik ve kısmî olduğu söylenebilir.

İnceleme ve araştırma süreçleri ise sağlam etüdlere dayanan problemlerden başlanmadığı için yeterli ve ikna edici bulgular getirmemektedir⁽⁵⁾.

(5) Bu satırların yazarı tarafından 1965 yılında Talim Terbiye Dairesinde "Türk Millî Eğitim Teorisi Geliştirme üzerine bir çalışma plânı" adlı bir metodoloji denemesi yapılmış fakat "nasıl yapalım?" sorunu üzerinde durulmasına lüzum görülmeksizin kısa zamanda bir teori ısmarlama yoluna gidilmiştir.

Mesleki ve Teknik okulların programları ise ayrı etüd konusu teşkil edecek sorunlar arz etmektedir.

Baskı gruplarının isterlerine örnek olarak 1965 yılında, Talim ve Terbiye Dairesinde İmam-hatip okullarının programları üzerinde yapılan bir çalışmaya karşı gösterilen tepkiler gösterilebilir.

Özet olarak yukarıda, a,b,c sıklarından birine özellikle, b sikkına ağırlık tanımak gereğine işaret etmek gerekecektir.

vi) Diğer önemli bir güçlük daha çok meslek çevrelerinden gelmektedir. Bu "Program Geliştirme" çalışmalarının patentini belli bir memlekete, özellikle A.B.D'ne veren zihniyettir. Bu noktada mukayeseli eğitime müraacaat etmek gerekmektedir. A.B.D.'de Program geliştirme alanında pek çok araştırma yapılmakta, bu konu önemli bir ihtisas konusu olarak kabul edilmektedir. Aynı konu İngiltere'de Cambridge, Londra, Bristol, Birmingham, Manchester Üniversitelerinde ele alınmakta ve mezunların program geliştirme uzmanlığı yapabileceğine işaret edilmektedir (6). S.S.C.B.'de Orta Öğretim kurumlarında Eğitim-Öğretim sorunlarını çözümlenmek üzere kurulmuş olan Pedagoji konseylerinde birer program direktörü bulunmaktadır (7).

Görülüyor ki işleyiş tarzı farklı da olsa Eğitim programları sorunu çeşitli memleketlerde ayrı ihtisas işi olarak nitelendirilmekte, meselenin bilimsel yollu çözümü üzerinde durulmaktadır.

vii) Programların geliştirilmesinde diğer bir güçlük, bu işin yalnızca eğitimin mahallileştirildiği durumlarda fonksiyonel olabileceğinin zannedilmesinden doğmaktadır. Aslında programların sıhhatle geliştirilmeleri için eğitim sisteminin merkezi olması bir avantaj teşkil etmelidir. Şöyle ki, Milli Eğitim Bakanlığı merkez teşkilâtının illerde uzantısı olan il Milli Eğitim Müdürlüklerinin, il ölçüsünde, belli kademelerde programa ilişkin sorunları tesbit edip merkeze göndermesi ve bu sorunların merkezde değerlendirilmesiyle, bakanlık teşkilâtı - il millî eğitim teşkilâtı ve okullar arasında etkin bir haberleşme tesis etmek ve araştırmalar ve geliştirmeler için gerekli verileri toplamak mümkün olabilecektir.

III - Program Araştırmaları İçin Gerekli Zeminin Hazırlanması Konusunda Somut Teklifler :

Son yirmi yıl içinde memleketimizde, özellikle ilk ve orta öğretimde, gerek mahallî olarak gerekse memleket ölçüsünde program geliştirme ça-

(6) Eğitim Fakülteleri, A.Ü. Eğitim Fakültesi Kuruluş Yayınları No: 2, 1967 Ankara

(7) F. Ablin, A Collection of Readings from Soviet Journals, Cilt II, İASP, New York 1964.

İşmaları yapılmaktadır. Bu çalışmalar önce İstanbul Atatürk Kız Lisesinde orta ve bilâhare lise kısmında başlamış, ilk öğretime intikal etmiş, Bolu ve İstanbul'da deneme İlkokulları faaliyete başlamış, keza orta öğretim seviyesinde Ankara deneme lisesinde İstanbul çalışmalarına paralel faaliyetlere yer verilmiştir.

Program geliştirme çalışmaları meslekî ve teknik öğretimde devam ederken, Ankara ve İstanbul liselerinde gelişmiş olan programların, anı bir kararlar Ankara'da bir laboratuvar okulu niteliği taşıyan Fen lisesi programlarına dönüştürülmesi, uygulamada tesadüfiliğin belirtisi sayılmalıdır. Bu noktada işaret edilmesi gereken çok önemli bir husus, eğitimde ileri bir hamle olan geliştirme çalışmalarının idarî hiyerarşide okullardan başlamış bulunması fakat bu faaliyetlerin merkezden gösterilmesi gerekli sürekli ve sistematik desteği görememiş bulunmalarıdır.

Program geliştirme projeleri merkez teşkilâtında yapılırsa dahî, bu projelerin illerde uygulanması ve sonuçların merkez teşkilâtına duyurulması, özetle iki yönlü bir haberleşme zorunlu görülmelidir. Bu iki yönlü haberleşmede, Talim ve Terbiye Dairesi, Plânlama - Araştırma ve Koordinasyon dairesi, Genel Müdürlüklerde program geliştirme Şube Müdürlükleri, geniş ve derin etüdlere dayanacak araştırmalarla geliştirme fonksiyonunu yerine getirmekle yükümlü olmalıdırlar. Uygulamada program geliştirme çalışmaları başladıktan uzunca bir süre sonra, birer muciple kurulmuş olan bu dairelerin bu alandaki görevlerini ayrıntılarıyla saptamaları ve eski dairelerin yeni fonksiyonlara adapte olmaları esas addedilmelidir. Mahalli çalışmaları değerlendirebilmek için merkezin yeterli fonksiyonu şarttır.

Sistemimizin merkezî oluşu, aslında, program araştırmalarının etkinliği hususunda avantaj teşkil etmelidir. Ancak başarı, il teşkilâtını ve okulları, belli bir organizasyon çerçevesi içinde merkez teşkilâtıyla bağlamakla mümkün olacaktır.

Buna göre teklif edilebilecek organizasyon şöyle belirlenebilir:

- 1 - Bakanlığın Merkez Teşkilâtında program geliştirme büroları,
- 2 - İllerde Millî Eğitim Müdürlüklerinde program geliştirme büroları,
- 3 - Mahallî okullarda program geliştirme çalışmaları.

Bu kademelerde çalışacak elemanların bu alanda uzmanlık yetkisine sahip olmaları gereği açıktır. Bakanlık merkez teşkilâtında çalışacak program geliştirme uzmanlarının, il teşkilâtına oranla daha üst seviyede yetişmiş olmaları, il ölçüsünde ele alınacak araştırmaların merkezde ko-ordine edilip sonuçlanmalarını kolaylaştıracaktır. Aksi halde beynin reaksiyon göstermediği değerli okul çalışmaları geçici olmaya mahkûm olacaktır.

Bu noktada, program araştırmalarının merkez teşkilâtında ve il Millî Eğitim teşkilâtında hangi ölçüde ele alınabileceğini açıklamak gerekecektir.

Millî Eğitim Bakanlığı Merkez Teşkilâtında ilgili daireler eğitim programları ile ilgili olarak řu çalışmaları yapabilirler:

- 1 - Eğitimin, okulların, derslerin ve konuların amaçlarını bir taksonomi dahilinde ve tutarlı olarak tesbit etmek; bunun için gerekli araştırmaları yapmak,
- 2 - Bu amaçları gerçekleştirmek üzere mukteva strüktürünü ve organizasyonunu tesbit etmek; bunun için gerekli araştırmaları yapmak,
- 3 - Öğretim süreçlerine araştırmalarla etkinlik kazandırmak,
- 4 - Eğitim programının etkinliği için gerekli araç-gereçlerin ve özellikle öğretim teknolojisinin desteğini sağlamak,
- 5 - Çeşitli kademelerde okulların programlarını sistematik olarak değerlendirmek; bunun için uygulama alanıyla etkin bir kominikasyon geliştirmek,
- 6 - Çeşitli kurumlarda genel eğitim ve mesleğe hazırlayan eğitim muhtevası arasındaki oranı tesbit için gerekli araştırmaları yapmak.

Bu çalışmaların yapılabilmesi için merkez teşkilâtındaki ilgili dairenin ve icra dairelerindeki program geliştirme bürolarının, İl Millî Eğitim Müdürlüklerinde çalışan uzmanlardan gelen verilerden faydalanmaları gerekecektir.

İllerde Millî Eğitim Müdürlüklerinde Uzmanlık Bürolarında İstihdam edilecek Program Geliştirme Uzmanlarının görevleri ise şöyle belirlenebilir:

- 1 - Millî Eğitim Bakanlığı Merkez Teşkilâtınca yapılan veya geliştirilen programların ilde uygulamaya intikali için gerekli hazırlığı ilgililerle toplantı, kısa süreli kurslar ve seminerler düzenliyerek yapmak ve yeni uygulamalar için ortamı hazırlamak,
- 2 - Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yeni uygulamaya vazedilen programların:
  - a - Amaçların gerçekleştirilmesi
  - b - Muhtevanın düzeni
  - c - Metodların etkinliği
  - d - Araç ve gereçler
  - e - Sınavlar

yönerinden sürekli ve sistematik bir değerlendirilmesini yapmak ve sonuçları merkez teşkilâtında ilgili daireye duyurmak.

3 - Öğretim metodlarının etkinliğine ilişkin problemleri, il ölçüsünde ve eylem araştırmaları yaparak çözümlmek, sonuçları diğer illere

duyurulmak, mümkünse yayınlanmak üzere, merkez teşkilâtında ilgili daireye bildirmek.

4 – Programların uygulanmasında ortaya çıkan problemleri tesbit ederek ve bunları okul kademelerine ve alanlara göre katagorilere ayırmak suretiyle merkez teşkilâtında ilgili daireye bildirmek.

5 – Orta öğretimde konu mütehasısı olan öğretmenlerle toplantılar, yaparak, eğitim programlarının o konuya ilişkin problemlerini tesbit etmek ve merkez teşkilâtında ilgili dairelere bildirerek gerekli hizmet içi yetiştirme tedbirlerinin alınmasına yardım etmek.

6 – Orta öğretimin program yönünden farklılık arzeden kurumlarında genel olarak eğitim muhtevasının öğretiminde etkinlik sağlamak üzere ortak seminerler düzenlemek.

7 – Okulsuz köyler için bölge okulları, gezici okul, gezici öğretmen ve yetiştirici kurslar ve sınıflar için program hazırlamak ve geliştirmek.

8 – İlk ve Orta dereceli okullarda ders dağıtım çizelgelerini ve eğitici kolların çalışmalarını okul müdürleriyle birlikte düzenlemek.

9 – Bu çalışmalarda gereken hallerde diğer uzmanlarla işbirliği yapmak.

Özet olarak program geliştirmede teori, araştırma ve uygulama arasında tam bir ilişki kurabilmek, idarî teşkilâtımızın özelliğine uygun olarak,

. Merkez Teşkilâtı (ilgili daireler)

. İl Millî Eğitim Müdürlükleri

. Okullar

arasında ilişki kurulmasına bağlı olacaktır. Bu ilişkide program geliştirme alanında yetişmiş uzmanların çalışması başarı için doğal bir koşuldur.